

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-06-04
meddelad i Östersund

Mål nr M 2827-13

SÖKANDE

Vallviks Bruk Aktiebolag, 556445-8163
820 21 Vallvik

Ombud: Jur.kand. [REDACTED]
WassLex AB
Engelbrektsgratan 10
211 33 Malmö

SAKEN

Ansökan om prövning och ändring av ekonomisk säkerhet avseende deponi enligt slutligt villkor punkten 2 i Östersunds tingsrätts, Miljödomstolens deldom 2009-01-28, mål M 294-08 samt Svea Hovrätts, Miljööverdomstolens dom 2010-08-25, mål M 1678-09

Avrinningsområde: 48/49 N: 6785680 E: 617315 SWEREF 99

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar det slutliga villkoret 2 i Miljödomstolens deldom 2009-01-28 i mål M 294-08 så att Vallviks Bruk AB ska ställa en säkerhet om 11 029 000 kr i form av bankgaranti eller insättning på spärrat konto.

Dok.Id 202540

Postadress

Box 708
831 28 Östersund

Besöksadress

Storgatan 6

Telefon

063-15 06 00

Telefax

063-15 06 88

Expeditionstid

måndag – fredag
08:00-16:00

E-post: mmd.ostersund@dom.se
www.ostersundstingsratt.domstol.se

BAKGRUND**Tillstånd till befintliga och nya deponin - Deldomen (M 294-08)**

I orten Vallvik vid Ljusnefjärdens sydsida bedriver Vallviks Bruk AB (nedan Bolaget) sedan lång tid tillverkning av cellulosamassa baserad på framförallt granråvara. Bolaget har tillstånd att fram till 2014-12-31 producera 242 000 årston pappersmassa men hittills har Bolaget som mest tillverkat cirka 201 450 årston pappersmassa. All massa säljs för vidare förädling. Processavfall från massabruket har under senare decennier deponerats på en egen industritipp 1 km väster om massabruket. Den fallande mängden har under senare år uppgått till mellan 12 000 och 20 000 ton per år. Merparten av avfallet utgörs av grönlutsslam vartill kommer mindre mängder aska från barkpannan, rejektkalk och slam från massabrukets sedimenteringsanläggning, cisternrengöringar m.m. Samtliga avfalls-slag kan tas emot på en deponi för icke-farligt avfall.

Deponin har bedrivits på i huvudsak likartat sätt under en lång följd av år. Deponin saknar såväl bottentätning som bottendränering. Uppsamlingen av lakvatten sker i stället i diken som omger deponin på tre sidor. Deponin är idag endast delvis uppfylld och utgörs av en närmare 70 000 m² stor plåtå med cirka 10 m höga slänter mot söder, väster och norr som i öster ansluter till industriområdet. Med hänvisning till de regler som införts enligt deponidirektivet och deponiförordningen (2001:512) behövde den framtida hanteringen av processavfall från Bolaget ske på ett sätt som överensstämde med bl.a. deponiförordningens krav.

Mot den ovan redovisade bakgrunden ansökte Bolaget i 2008-01-31 hos Miljödomstolen, Östersunds tingsrätt, mål M 294-08, om att få avsluta den befintliga deponin och anordna en ny deponi för processavfall från massabruket ovanpå den befintliga deponin. Den hittillsvarande deponeringen har varit föremål för prövning i samband med Koncessionsnämndens för miljöskydd beslut 1988-11-01. Villkor för deponiverksamheten bestämdes innefatta en delegation till Länsstyrelsen.

I ansökan angav Bolaget att det fanns goda skäl att avsluta den befintliga (gamla) deponin samt att anordna en ny deponi ovanpå den befintliga deponin. Genom att anlägga den nya deponin ovanpå den befintliga deponin uppnåddes miljöfördelar ur flera aspekter. Det

redovisade förslaget till avslutning av den befintliga deponin utgick ifrån de krav som deponiförordningen ställde för en avslutning av icke-farlig deponi. Som en del av avslutningen av den befintliga deponin anordnades en botten tätning med dräneringslager för en ny deponi för icke-farligt avfall,

Miljödomstolen meddelade genom deldom Bolaget tillstånd enligt 9 kap miljöbalken att anlägga en ny deponi på den befintliga deponin. I enlighet med 15 kap 34 § miljöbalken beslutade miljödomstolen samtidigt om ekonomisk säkerhet för fullgörande av de skyldigheter som gäller att deponeringsverksamheten fullföljs.

Miljödomstolen beslutade i Slutligt villkor 2, Deldomen, att Bolaget skulle ställa ekonomisk säkerhet i form av bankgaranti eller insättning på spärrat konto uppgående till ett belopp om 19,3 miljoner kronor innan verksamheten påbörjas.

Skälet till Miljödomstolens beslut om ekonomisk säkerhet angavs att det kan dröja åtskilliga år innan deponin avslutas, varför Miljödomstolen ansåg att enbart bankgaranti eller insättning på spärrat konto kunde godtas som ekonomisk säkerhet.

Vidare beslutade Miljödomstolen om verkställighetsförordnande.

Bolaget överklagade 2009-02-16 Slutligt villkor 2 till Miljööverdomstolen. Deldomen vann i övrigt laga kraft, varför således endast frågan om vilken ekonomisk säkerhet som skulle ställas samt storleken på densamma var för handen vid prövningen i Miljööverdomstolen.

Länsstyrelsen och Bygg- och miljönämnden, Söderhamns kommun, godtog att Bolaget skulle tillåtas ställa successiv ekonomisk säkerhet efterhand som efterbehandlingsbehovet uppstår i enlighet med den plan Bolaget presenterat. I övrigt bestred Länsstyrelsen och Bygg- och miljönämnden, Söderhamns kommun, Bolagets yrkanden i Miljööverdomstolen.

Sedan Bolaget utvecklat sin talan i Miljööverdomstolen hemställde Bolaget att målet i Miljööverdomstolen skulle vilandeförklaras i avvaktan på att Högsta domstolen avgjorde samma frågeställning i det så kallade Bolidenmålet. Miljööverdomstolen fann inte skäl att vilandeförklara målet. Högsta domstolen kom att meddela dom först 2011-06-01, vilket således kom att ske efter att Miljööverdomstolen meddelat dom. Miljööverdomstolen biföll inte Bolagets överklagande och avvisade Bolagets yrkande om en nuvärdesberäkning avseende den ekonomiska säkerhetens storlek.

Miljööverdomstolen biföll således inte Bolagets yrkande om ställande av successiv ekonomisk säkerhet, trots att såväl Länsstyrelsen som Bygg- och miljönämnden, Söderhamns kommun, accepterat detta. Skälet till detta angavs i Miljööverdomstolens domskäl vara att det begränsade material som Bolaget i det målet (som endast avsåg villkor avseende den ekonomiska säkerheten) presenterat avseende risken med den valda lokaliseringen av den nya deponin (dvs. ovanpå den gamla) inte var tillräcklig för att med tillräcklig noggrannhet kunna förutse hur efterbehandlingsbehovet skulle komma att utvecklas. Detta Miljööverdomstolens uttalande måste betraktas som något anmärkningsvärt då det underlaget presenterats i själva tillståndsmålet som ju inte var föremål för prövning i det mål Miljööverdomstolen hade att avgöra. Därtill skall tilläggas att Länsstyrelsen, som tillsynsmyndighet som löpande övervakar Bolagets verksamhet och känner till densamma, ansåg att den säkerhet som skulle ställas successivt enligt av ÅF presenterad plan var godtagbar då den följde gängse beräkningsmodell.

Ekonomisk säkerhet – Högsta domstolen (T 5420-10)

Bolaget ingav 2010-09-21 överklagande i rubricerade mål till Högsta domstolen. Högsta domstolen meddelade genom beslut 2011-06-01 att prövningstillstånd inte meddelades för Bolagets överklagande. Högsta domstolen har under hand uppgivit att skälet till detta var att Högsta domstolen skulle komma att meddela dom i Bolidenmålet bara kort därefter (NJA 2011 s 296), vilket Högsta domstolen menade att Bolaget kunde använda sig av utan att det meddelades prövningstillstånd för Bolagets överklagande. Det är också skälet till att Bolaget nu begär ändring och omprövning på sätt Högsta domstolen i NJA 2011 s 296 angivit att tillståndshavare skall ha möjlighet att göra.

YRKANDEN

Bolaget yrkar **i första hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en successiv säkerhet efterhand som efterbehandlingsbehovet uppkommer i enlighet med plan enligt rapport från ÅF Industry AB ("ÅF") och att MMD såsom ekonomisk säkerhet godkänner en moderbolagsborgen ställd av Rottneros AB (publ) (nedan "Rottneros").

Bolaget yrkar **i andra hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en successiv säkerhet efterhand som efterbehandlingsbehovet uppkommer i enlighet med plan enligt rapport från ÅF och att MMD såsom ekonomisk säkerhet godkänner en moderbolagsborgen ställd av Rottneros, varvid villkoret kompletteras med följande skrivning;

- *Om skuldsättningsgrad enligt kvartalsbokslut eller reviderat årsbokslut överstiger 1,0 skall moderbolagsborgen kompletteras med företagsinteckning motsvarande det säkerställda beloppet.*
- *Om skuldsättningsgrad enligt kvartalsbokslut eller reviderat årsbokslut överstiger 1,5 skall moderbolagsborgen kompletteras med garanti från bank eller annat kreditinstitut motsvarande hela det säkerställda beloppet. Kompletterande säkerhet enligt detta villkor får, i bolagets val, även ställas i form av insättning av medel på spärrat konto till förmån för tillsynsmyndigheten.*
- *Skuldsättningsgrad rapporteras av Bolaget i samband med Rottneros kvartalsrapport och årsbokslut offentliggörs.*
- *Om moderbolagsborgen pga. ökad skuldsättning skall kompletteras med garanti från bank eller annat kreditinstitut eller medel på spärrat konto alternativt företagsinteckning, skall Bolaget senast tre månader efter offentliggörande av kvartalsrapporter eller reviderat årsbokslut inge sådan säkerhet till miljödomstolen för prövning (alt. tillsynsmyndigheten).*

Bolaget yrkar **i tredje hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en successiv säkerhet efterhand som efterbehandlingsbehovet uppkommer i enlighet med plan enligt rapport från ÅF och att MMD

såsom ekonomisk säkerhet för efterbehandlingskostnaderna avseende deponering av processavfall från Bolagets massafabrik i Bolaget godkänner en företagsinteckning i Bolaget.

Bolaget yrkar **i fjärde hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en ekonomisk säkerhet för efterbehandlingsbehovet uppgående till ett belopp om 10,35 MSEK (nuvärdesberäknat till 7,665 MSEK) och att MMD såsom ekonomisk säkerhet för efterbehandlingskostnaderna (*godkänner*) en moderbolagsborgen ställd av Rottneros.

Bolaget yrkar **i femte hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en ekonomisk säkerhet för efterbehandlingsbehovet uppgående till ett belopp om 10,35 MSEK (nuvärdesberäknat till 7,665 MSEK) och att MMD såsom ekonomisk säkerhet för efterbehandlingskostnaderna (*godkänner*) en moderbolagsborgen ställd av Rottneros med tillägg av det särskilda villkor som framgår av andrahandsyrkandet.

Bolaget yrkar **i sjätte hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en ekonomisk säkerhet för efterbehandlingsbehovet uppgående till ett belopp om 10,35 MSEK (nuvärdesberäknat till 7,665 MSEK) och att MMD såsom ekonomisk säkerhet för efterbehandlingskostnaderna (*godkänner*) en företagsinteckning i Bolaget.

Bolaget yrkar **i sjunde hand** att MMD i dess helhet upphäver Slutligt villkor 2 i Deldomen samt förordnar att Bolaget skall ställa en ekonomisk säkerhet för efterbehandlingsbehovet uppgående till ett belopp om 10,35 MSEK (nuvärdesberäknat till 7,665 MSEK) och att MMD såsom ekonomisk säkerhet för efterbehandlingskostnaderna (*godkänner*) en bankgaranti eller medel på spärrat konto.

För det fall att MMD skulle anse sig förhindrad att pröva storleken på den ekonomiska säkerhet som är föremål för prövning yrkar Bolaget att MMD skall vilandeförklara målet till dess att prövning sker i mål M 3314-13 eller deldom meddelas alternativt låta prövningen i nu aktuell (*a/t mål*) även omfatta storleken av säkerhetsbeloppet.

YTTRANDEN M.M.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har anfört följande.

Länsstyrelsen anser att frågan om säkerhet för Bolagets Bruk nya deponi kompliceras av att den är lokaliserad på en gammal deponi där kunskap saknas om ingående avfallsslag. Att såväl myndigheter som domstol godkänt lokaliseringen får inte tas som intäkt för att denna omständighet inte ska beaktas vid ställande av säkerhet vilket även framgått av Miljööverdomstolens överväganden.

Bolaget har under ärendets gång ändrat flera uppgifter och beräkningar vad gäller säkerhet. Ärendet kompliceras även genom att Bolaget intecknat utnyttjandet av fallande avfallsslag i sluttäckningen vilket inte blir aktuellt vid en eventuell framtida nedläggning av produktionen. Det är därför svårt att uppskatta kostnaderna för att ersätta dessa med annat material.

Länsstyrelsen anser att den ursprungliga beräknade kostnaden 300 kr per m² inte på något sätt förefaller orimlig och ligger dessutom i undre intervallet vad som räknats fram i andra liknande sammanhang. Länsstyrelsen anser att den av Bolaget sist presenterade beräkningen om 225 kr/m² är för lågt ansatt.

Även om de nya omständigheterna kan innebära att säkerheten skulle kunna sättas till ett något lägre belopp, dock inte den nivå som Bolaget nu redovisat, kan detta knappast vara skäl för omprövning av gällande villkor under nuvarande förutsättningar.

Den ekonomiska årsredovisning som Bolaget lämnat innebär inget ändrat ställningstagande från länsstyrelsens sida. I det fall domstolen skulle godkänna att förutsättningar finns för att ompröva villkoret för säkerheten skall, enligt den HD-dom bolaget själva hänvisar till, inte formen för säkerheten avgöras i tillståndsbeslutet vilket innebär att bolagets ekonomiska redovisning inte ingår i denna prövning.

Länsstyrelsen har tidigare framfört att bolaget vid flera tillfällen hänvisat till ekonomiska förhållanden, både i bolaget och i koncernen, som ett argument för att inte genomföra, skjuta upp eller minimera miljöinvesteringar.

Länsstyrelsen anser att det inte finns tillräckliga skäl och att det dessutom inte är lämpligt att ompröva villkoret för säkerheten under nuvarande omständigheter. Frågan bör avgöras i det pågående tillståndsärendet.

Att vilandeförklara villkoret är inte heller något realistiskt alternativ då verksamheten skulle stå helt utan säkerhet under tiden fram till ett nytt lagakraft vunnit beslut. Bolaget bör således ställa säkerhet enligt gällande dom i avvaktan på ett nytt tillstånd i pågående prövning.

Bolaget har i bemötande anfört följande.

Det är inte riktigt att Bolaget flera gånger ändrat uppgifter och beräkningar för den aktuella deponin. Bolaget har försökt korrigera uppgifter som kommit att bli felaktiga såsom nuvärdesberäkning och deponiyta. Bolaget framhåller att Länsstyrelsen inte bestrider att deponiytan har den av Bolaget redovisade storleken.

Bolaget framhåller att det faktum att säkerheten blivit beräknad utifrån en felaktig storlek på deponiytan är en sådan omständighet som ska beaktas och som utgör grund för villkorsändring enligt gällande lagstiftning.

Bolaget bestrider Länsstyrelsens påstående och uttalanden avseende lokaliseringsfrågans betydelse för säkerhetens storlek och hänvisar till vad som framförts av Miljödomstolen i Deldomen 2009-01 28, mål M 294-08.

”Miljödomstolen anmärker slutligen att frågor om avslutning av befintlig deponi och eventuell mellanlagring av avfall innan den nya deponin tagits i bruk får prövas i annan ordning då dessa frågor inte lagligen kan regleras i detta mål.”

Beträffande kostnaderna för återställning av deponin framhåller Bolaget bland att

- den gamla deponin har ett tätskikt som förhindrar vatten från att tränga in från den nya deponin,
- den nya deponin är konstruerad så att lakvatten avleds och samlas upp så att den inte kan tränga in i den gamla deponin,

- deponins kanter har utformats med beprövad och godkänd utformning,
- den helt dominerande mängden material i både den gamla och den nya deponin är grönlutslam. Detta material är mycket stabilt och har vid bl.a. vägbyggnader visat sig ha bättre egenskaper än de vägbyggnadsmaterial som normalt används. Materialet binder och låser strukturen, vilket ger en hög stabilitet som således motverkar de påståenden Länsstyrelsen framfört.
- det förhållandet att den nya deponin byggs på den gamla **inte** innebär en försämrade säkerhet, samt
- de enligt ÅF beräknade etappvisa avslutningskostnaderna gäller för den nya deponin byggd på den gamla deponin, varför de redovisade ekonomiska säkerheterna är tillräckliga för det avsedda ändamålet.

I den beräknade återställningskostnaden, som redovisats av ÅF i den ingivna rapporten, om 225 kr/m² används har endast externt material och således inte något fallande avfalls-
slag inräknats. Detta har skett av just den anledningen att det vid en eventuell nedläggning av verksamheten inte kommer att finnas något fallande avfall att använda. Att denna kostnad skiljer sig från den ursprungliga kostnaden som Länsstyrelsen hänvisar till beror främst på nedåtgående prisutveckling för ingående material, främst syntetiska tätskikt.

Vallvik har på ett objektivt och vedertaget sätt redovisat Rottneros AB:s (publ) ekonomiska och finansiella situation. Av det redovisade och i målet ingivna materialet framgår att moderbolaget har en god och stabil ekonomi, vilket gör att Bolaget klarar ekonomiska påfrestningar. Bolaget har också redovisat att Rottneros AB:s (publ) ekonomi är starkare än ett antal andra bolag inom branschen. Det belopp som är aktuellt för en moderbolagsborgen i målet är mycket litet i förhållande till moderbolagets omsättning och ekonomiska situation dock inte så att det är att likställa med att det skulle vara obetydligt att avsätta beloppet under 20-30 år i form av bankgaranti eller motsvarande. Mot den bakgrunden finns därför inte några sakskalet att inte acceptera en moderbolagsborgen som ekonomisk säkerhet.

Bolaget har på goda grunder vid olika tillfällen ifrågasatt krav på åtgärder och investeringar från Länsstyrelsen, vilket är fullt naturligt. Den omständigheten kan inte tas till

intäkt för att moderbolaget har dålig ekonomi och inte skulle kunna ställa en moderbolagsborgen.

DOMSKÄL

I förevarande mål har Bolaget framställt yrkande om villkorsändring enligt 24 kap 8 § miljöbalken beträffande Bolagets förpliktelse att ställa säkerhet. Enligt villkoret ska Bolaget ställa säkerhet om 19 300 000 kronor i form av bankgaranti eller i form av pantsättning av medel på konto, så kallat spärrat konto.

Vid sidan av denna prövning har Bolaget initierat en omprövning av Bolagets hela verksamhet till följd av produktionsökning. I den förestående omprövningen av verksamheten kommer även villkoren att omprövas varför en eventuell ändring av säkerhetsvillkoret endast kommer att gälla fram till dess verksamheten i dess helhet föreskrivs nya villkor.

Såvitt framgår har säkerhet inte ställt i enlighet med gällande tillståndsbeslut för verksamheten.

I målet har framställts ett antal alternativa yrkanden.

Yrkande 1 – 3 innebär att Bolaget ska ställa successiv säkerhet genom moderbolagsborgen eller företagsinteckning. Yrkande 4 – 6 innebär att säkerhet ska ställas för ett lägre belopp än vad som nu gäller men att säkerheten i övrigt ska fullgöras genom säkerhet på samma sätt som enligt yrkande 1 – 3.

Bolagets sjundehandsyrkande innebär att säkerhet ska ställas med samma säkerhet som idag gäller men att säkerheten ska bestämmas till ett lägre belopp.

Bolaget har i åttonde hand framställt ett yrkande om att tingsrätten, för den händelse talan inte kan bifallas, istället för att avslå yrkandet ska vilandeförklara villkorsändringsmålet i avvaktan på att hela verksamheten omprövas.

Mark och miljödomstolen gör följande bedömning.

Frågan om villkorsändring ska bedömas enligt bestämmelserna i 24 kap 8 § miljöbalken. Efter ansökan från verksamhetsutövaren får mark- och miljödomstolen upphäva eller ändra ett villkor i en tillståndsdom. Villkor får dock upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen är påkallad av omständigheter som inte kunde förutses när tillståndet meddelades. Bestämmelsen i 24 kap 8 § miljöbalken och förutsättningarna för mildrande villkorsändring ska tillämpas restriktivt. Bestämmelsen är således fakultativ. Under förutsättning att de objektiva förutsättningarna för villkorsändring är för handen så *får* domstolen ändra villkoret.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det fastställda behovet av säkerhet i det gällande villkoret beräknats utifrån en deponiyta som är större än den faktiskt nyttjade. Deponin upptar 40 000 m² men säkerhet har beräknats utifrån 70 000 m². Länsstyrelsen har vitsordat att den faktiska deponiytan är mindre än vad som tagits som utgångspunkt vid prövningen av säkerheten. Länsstyrelsen har dock framhållit att det faktum att deponin lokaliserats ovanpå en befintlig deponi kan komma att innebära att återställningskostnaderna för den nya deponin kan bli högre än om en annan lokalisering valts.

Mark- och miljödomstolen delar Bolagets uppfattning att villkoret genom att det beräknats utifrån en alltför stor deponiyta kommit att bli strängare än nödvändigt. Mark- och miljödomstolen konstaterar dock samtidigt att frågorna kring fastställande av rimlig säkerhet, säkerhetens storlek, huruvida säkerhet ska ställas i etapper och hur det lämpligen säkerställs att säkerheten är betryggande för sitt ändamål över tid är komplicerade och mark- och miljödomstolen bedömer därför att dessa frågor lämpligare hanteras inom ramen för den pågående omprövningsprocessen. Mark- och miljödomstolen anser därför att frågorna kring säkerheten därför bäst prövas inom ramen för det redan initierade omprövningsförfarandet varför mark- och miljödomstolen nu endast ändrar villkoret på så sätt att säkerheten ska beräknas efter den deponiyta som deponin faktiskt ianspråktar, det vill säga 40 000 m². Mark- och miljödomstolen gör ingen ändring av den beräknade återställningskostnaden per kvadratmeter utan dessa frågor tas lämpligen upp i omprövningsmålet. Detta och övriga eventuella justeringar bör således lämpligen anstå till den kommande omprövningen.

Mark- och miljödomstolen bifaller därför Bolagets yrkande om villkorsändring på så sätt att Bolaget ska ställa en ekonomisk säkerhet om $4/7 \times 19\,300\,000 = 11\,029\,000$ kr med i övrigt samma förutsättningar som hittills varit gällande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 1** (DV 425)

Överklagande senast den 25 juni 2014. Prövningstillstånd krävs.

Lars Nyberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars Nyberg, ordförande, tekniska rådet Ove Eriksson samt de särskilda ledamöterna Anders Lindh och Mats Deltin.

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

